

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра теоретичної і практичної філософії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«31» серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теоретична філософія
Theoretical Philosophy

для здобувачів освітньо-наукового рівня
доктор філософії

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 033 Філософія
освітній рівень третій (освітньо-науковий)
освітня програма Філософія
спеціалізація
вид дисципліни вільний вибір здобувача

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/2018
Період навчання	2 рік
Кількість кредитів ECTS	8
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Дем'янов В.О., к.ф.н., доцент кафедри теоретичної і практичної філософії
Баумейстер А.О., д.ф.н., професор кафедри теоретичної і практичної філософії

Пролонговано: на 2018/2019 н.р. Л.Г. Комаха «31» 08 2018 р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 2019/2020 н.р. Л.Г. Комаха «30» 08 2019 р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ - 2017

Розробники:

Викладачі: Дем'янов В.О., к.ф.н., доцент кафедри теоретичної і практичної філософії
Баумейстер А.О., д.ф.н., професор кафедри теоретичної і практичної філософії

Затверджено

«29» серпня 2017 р.

Зав. кафедри теоретичної і практичної
філософії

_____
(Шашкова Л.О.)

Протокол № 1 від «29» серпня 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол № 2 від «31» серпня 2017 року

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«31» серпня 2017 року

Дир. н.з. к.ф.н. 31.08.18 проголосовано _____
Дир. н.з. к.ф.н. 30.08.19 проголосовано _____

ВСТУП

1. Мета дисципліни «Теоретична філософія» – забезпечити засвоєння основних понять теоретичної філософії, усвідомлення специфіки теоретичної філософії, а також відмінності та зв'язки між різними концепціями в її межах. Основна увага приділятиметься сучасним концепціям та їх застосуванню.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу здобувачі мають **знати** основний зміст теоретичної і практичної філософії, які дають розуміння сутності філософії, її функцій та ролі в історії культури; специфіку філософських проблем, особливостей взаємин філософії з наукою, релігією, мистецтвом як формами духовного життя людства; критичне осмислення особливостей і проблематики сучасних філософських концепцій та варіантів розв'язання філософських проблем; типи наукової раціональності; онтологічні, гносеологічні, аксіологічні, антропологічні, феноменологічні поняття та орієнтири, що зумовлюють процеси формування світогляду та дають уявлення про головні принципи теоретичної і практичної діяльності людини.

2. **Уміти** здійснювати аналітично-дослідну роботу; збирати та інтерпретувати наукову інформацію, обробляючи широкий масив літератури з практичної та теоретичної філософії, ставити конкретні цілі й завдання філософських досліджень і реалізовувати їх за допомогою обраних теоретичних підходів та методів; формувати філософську експертну думку через аналіз конфліктних, типових чи особливих ситуацій; оперувати різноманітними складовими теоретичної і практичної філософії у повсякденному житті та загальній соціальній практиці; полемізувати стосовно ключових філософських проблем, обираючи обґрунтоване рішення; розуміти суть онтологічних, гносеологічних, антропологічних, соціальних, культурних, правових, політичних висловлень; давати оцінку стану і тенденціям розвитку сучасної культури, орієнтуватися в її новітніх практиках;

3. **Володіти навичками** розв'язування складних завдань і практичних проблем у процесі навчання та в дослідницькій діяльності; опрацьовувати великі масиви літератури з теоретичної та практичної філософії; аналітично обґрунтовувати цілі та напрямки досліджень з філософії, зокрема аналізувати філософські проблеми соціальної практики, прогнозувати відповідні тенденції та наслідки її розвитку, розробляти моделі її можливого вдосконалення; здійснювати різні види дослідницької роботи (анотації, реферати, бібліографії) щодо тематики теоретичної та практичної філософії; належним чином представляти результати проведених досліджень; вільно здійснювати комунікацію в професійному середовищі.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Теоретична філософія» належить до переліку дисциплін вільного вибору здобувача (перелік №2) та викладається на 2 році навчання. Провідною ідеєю є окреслення головних концептів і тем філософської теорії реальності. Важливість знання головних тем дисципліни зумовлена онтологічним контекстом актуальних проблем як теоретичної, так і практичної філософії. Ця важливість стає виразнішою в світлі метафізичного повороту, який стався в останні десятиліття в аналітичній філософії. Сучасна метафізика працює в режимі міждисциплінарних досліджень і прагне бути пунктом перетину онтології, епістемології, філософії свідомості, етики, політичної філософії та філософської теології.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати базові знання про фундаментальні поняття, методологічні засади (принципи і методи) теоретичної філософії, про специфіку предмета і метода, про засади її критики. Забезпечити формування засадничих знань про аналітичну метафізику і онтологію та про сучасні філософські позиції, що репрезентують цей напрям досліджень у сучасних аналітико-філософських студіях, зокрема в напрямі європейської та євроатлантичної інтеграції, з метою розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток підсумковій оцінці дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	методологічні засади (принципи і методи) теоретичної філософії; проблематику сучасної аналітичної теоретичної філософії та уміти критично її осмислювати;	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, іспит	10
1.2	сучасні дискусії навколо онтологічного статусу універсалій і категорій;	Лекція, самостійна робота	Презентація самостійної роботи-дослідження, іспит	10
1.3	новітні напрями сучасної теоретичної філософії	Самостійна робота	Презентація самостійної роботи-дослідження, іспит	10
	Вміти:			
2.1	здійснювати дослідження наукових джерел, спираючись на методологічні засади теоретичної філософії та уникаючи їх тривіального відтворення;	Семінари, самостійна робота	Дискусія, доповідь, презентація самостійного дослідження, іспит	10
2.2	розуміти специфіку сучасного аналітико-онтологічного дискурсу, орієнтуватися в актуальних дискусіях та вміти аналізувати впливові позиції аналітичної онтології й метафізики;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит	10
2.3	здійснювати експертну оцінку за науковими критеріями	Семінари, самостійна робота	Дискусія, доповідь, презентація самостійного дослідження	10
	Комунікація:			
3.1	Використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої наукової літератури	Семінари	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження,	10
3.2	Вести полеміку стосовно питань теоретичної філософії на основі володіння на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом даної дисципліни	Семінари	Дискусії	10

	Автономність та відповідальність:			
4.1	Виконувати комплексні завдання та професійні обов'язки дослідника доброчесно та відповідально	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	10
4.2	Демонструвати інноваційність, високий ступінь самостійності у наукових дослідженнях	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит презентація самостійного дослідження	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркового дисциплін)

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.3), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.3); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання під час навчального періоду:

1. **Усна відповідь на семінарах:** РН 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 4.2 – 12 / 18 балів
2. **Доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2 – 6 / 12 балів
3. **Презентація самостійної роботи-дослідження:** РН 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 4.1,4.2 – 18 / 30 балів

Кількість балів під час навчального періоду формують бали, отримані здобувачем у процесі засвоєння матеріалу з усього навчального курсу. Загальна оцінка під час навчального періоду складаються із балів, отриманих за аудиторну роботу – 1) усні відповіді на семінарах, 2) доповнення та участь в дискусіях, 3) самостійну роботу (письмову роботу-дослідження). Всі види робіт за навчальний період мають у підсумку:

- в максимальному вимірі 60 балів
- в мінімальному вимірі 36 балів

У разі відсутності на семінарському занятті здобувач має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 4.2 – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Здобувач не допускається до іспиту, якщо під час навчального періоду набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли здобувач на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час навчального періоду. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за період навчання (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Кількість балів під час навчального періоду	Іспит	Результуюча оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Робота за період навчання		кількість балів за період навчання	
		Min – 36 балів	Max – 60 балів
Усна відповідь на семінарах	Теми 1, 4 та 7, заняття відбудуться згідно з планом навчальних занять. У разі відсутності здобувача на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«4» x 3 = 12	«6» x 3 = 18
Доповнення, участь в дискусіях на семінарах	Теми 1, 4 та 7, заняття відбудуться згідно з планом навчальних занять.	«2» x 3=6	«4» x 3 = 12
Презентація самостійної роботи-дослідження	Підготовка і презентація самостійної роботи-дослідження «Актуальна проблематика сучасної теоретичної філософії» відбувається протягом періоду навчання. Презентація роботи-дослідження відбувається під час аудиторної роботи, на останньому семінарі згідно з планом навчальних занять (Додаток самостійної роботи здобувача)	«18» x 1 = 18	«30» x 1 = 30
Загальна оцінка за період навчання		36	60
Оцінка за іспит		24	40
Результуюча оцінка		60	100

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

6 балів – здобувач у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, критично аналізує, оцінює та синтезує ідеї, використовуючи обов'язкову та додаткову культурологічну літературу. Демонструє високий ступінь самостійності.

5 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує лише обов'язкову філософську літературу.

Допускаються несуттєві неточності.

4 бали – у цілому володіє матеріалом, але не демонструє глибини знань та критичного ставлення до проблем, не спирається на необхідну філософську літературу. Має у відповіді суттєві неточності.

2. Доповнення / дискусія:

4 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми, демонструє здатність до критичного аналізу та високий ступінь самостійності у судженнях

3 бали – доповнення змістовне, демонструє здатність до критичного оцінювання проблем

2 бали – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

3. Презентація самостійної роботи-дослідження:

30-27 балів – здобувач демонструє здатність до аналізу, узагальнення, критичного оцінювання та розв'язання складних комплексних проблем міждисциплінарних досліджень; вміння пояснювати стратегії, сценарії та методи науки. Здобувач здатний самостійно формувати методологічну базу дослідження, у повному обсязі володіє філософським матеріалом, вільно та аргументовано ним оперує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність, інноваційність, достовірність, добросовісність проведеного дослідження;

26-23 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє філософським матеріалом, вільно ним оперує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання. Здобувач демонструє здатність до аналізу складних комплексних проблем дослідження. Робота є самостійною, містить певні неточності;

22-19 балів – здобувач підготував презентацію роботи-дослідження, але не демонструє глибини знань та здатності до критичного аналізу, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну методологічну базу, використовує лише навчальну літературу. Робота містить суттєві неточності;

18-0 балів – здобувач не демонструє здатності до аналізу та критичного оцінювання проблем, фрагментарно та поверхово розглядає заявлену проблематику, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамостійність у виконанні дослідження.

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів - здобувач у повному обсязі володіє філософським матеріалом, вільно та аргументовано його викладає; глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання; демонструє зв'язок між філософським знанням та його застосуванням на практиці; критично осмислює дослідницькі та практичні проблеми; використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, добросовісність;

15-11 балів - здобувач у достатньому обсязі володіє філософським матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях; в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність у судженнях. Робота містить несуттєві неточності;

10-6 балів - загалом володіє філософським матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, здатності до критичного аналізу та оцінювання, не спирається на необхідну літературу, робота містить суттєві неточності;

5-0 балів - фрагментарно та поверхово викладає філософський матеріал, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

7.3.Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Тема 1. «Метафізичний поворот» у сучасній філософії	4	2	16
2	Тема 2. Становлення аналітичної онтології: Готлоб Фреге, Вілард Квайн і Пітер Стросон	4	-	16
3	Тема 3. Теорія субстанцій у сучасній аналітичній філософії	6	-	20
4	Тема 4. Категорії та універсалії. Сучасні дискусії про онтологічний статус універсалій	8	2	20
5	Тема 5. Каузальність. Природа часу	6	-	20
6	Тема 6. Онтологія, теїзм і епістемічне обґрунтування	4	-	20
7	Тема 7. Відродження раціональної (природної) теології у сучасній аналітичній філософії	4	2	20
8	Презентація самостійної роботи-дослідження	-	2	60
	ВСЬОГО	36	8	192

Загальний обсяг **240 год.**, в тому числі:

Лекції – **36 год.**

Практичні заняття – **8 год.**

Консультація – **4 год.**

Самостійна робота – **192 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. *Николай Г.* К основоположению онтологии. – СПб.: Наука, 2003. – С.77-142 («Введение»).
2. *Зайферт Й.* Введение / Антология реалистической феноменологии. - М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2006. - С.9-54.
3. *Куайн У.В.О.* О том, что есть / Уиллард Ван Орман Куайн. Слово и объект. – М.: Праксис, 2000. – С.325-341.
4. *Лакс М.* Метафізика. – К.: Дух і літера, 2016. – 584 с.
5. *Плантинга А.* Обоснование и теизм / Аналитический теист. Антология Алвина Плантинги. – М.: Языки славянской культуры, 2014. - С.275-312.
6. *Стросон П.* Индивиды. Опыт дескриптивной метафизики. – Калининград: Издательство РГУ им. Иммануила Канта, 2009. – С.8-12 (Введение), С.267-295 (Раздел 8 и Заключение).
7. *Стружесвський В.* Онтологія. – К.: Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, Дух і літера, 2014.
8. *Талиаферро Ч.* Проект естественного богословия / Уильям Крейг, Джеймс Морленд. Новое естественное богословие. – М.: ББИ, 2014. - С.1-27.
9. *Фреге Г.* Основоположения арифметики. – Томск: Водолей, 2000. – §§ 1-28 (С.29-58), §§45-61 (С.74-86), §§87-90 (С.109-112).
10. *Hoffman J, Rosenkrantz G.* Substance among other categories. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 198 p.
11. *Inwagen P.* Metaphysics. – Boulder, Oxford: Westview Press, 2009. – 329 p.
12. *Inwagen P.* Ontology, Identity, and Modality. Essays in metaphysics. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 261 p.
13. *Kołodziejczyk S.T.* (red.). Przewodnik po metafizyce. – Kraków: WAM, 2011. – 635 s.
14. *Loux M.* Metaphysics. A contemporary introduction. – New York and London: Routledge, 2006. – 309 p.
15. *Meixner U.* Einführung in die Ontologie. - Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 2004. – 219 s.
16. *Newen A.* Analytische Philosophie. – Hamburg: Junius, 2007. – 252 s.
17. *Oderberg D.S.* Real Essentialism. – New York, London: Routledge, 2007. – 314 p.
18. *O’Hear A.* Beyond Evolution. Human Nature and the Limits of Evolutionary Explanation. - Oxford: Oxford University Press, 1997. – 220 p.
19. *Rosenkrantz G.* Haecceity. An Ontological Essay. – Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1993. - 252 p.
20. Stephen Laurence and Cynthia Macdonald (Ed.). Contemporary Readings in the Foundations of Metaphysics. – Oxford: Blackwell, 1998. – 469 p.
21. *Strawson P.F.* Analysis and Metaphysics. - Oxford: Oxford University Press, 1992. – 144 p.
22. *Szubka Tadeusz.* P.F.Strawson / British Philosophers, 1800-2000. – Detroit, New York: Gale, 2002. - P.275-285.
23. *Westerhoff Jan.* Ontological Categories. Their Nature and Significance. – Oxford: Clarendon Press, 2005. – 261 p.

Додаткова:

1. Бердяев Н.А. О назначении человека. М., 1993.
2. Беркли Дж. Трактат о принципах человеческого знания // Соч. М., 1978.
3. Виндельбанд В. История древней философии. — К., 1995.
4. Виндельбанд В. Платон. К., 1993.
5. Гартман Н. К основоположению онтологии. СПб., 2008.
6. Гегель Г.В.Ф. Лекции по истории философии. — СПб., 1994. — Кн.1,2.

7. Ильин И.А. Религиозный смысл философии. М., 2003.
8. Лосев А.Ф. Античный космос и современная наука// Бытие. Имя. Космос. — М., 1993.
9. Лукач Д. К онтологии общественного бытия: Прологомены. М., 1991.
10. Марсель Г. Опыт конкретной философии. М., 2004.
11. Марсель Г. Метафизический дневник. Ставрополь, 1993.
12. Марсель Г. Быть и иметь. Ставрополь, 1993.
13. Полани М. Имплицитное знание. — М., 1998.
14. Соловьёв В.С. Критика отвлечённых начал //Собр. Соч. В 15 т. М., 1993. Т.2.
15. Соловьёв В.С. Исторические дела философии // Там же.
16. Трубецкой С.Н. Метафизика в Древней Греции. — М., 1890.
17. Трубецкой С.Н. Основания идеализма // Трубецкой С.Н. Соч. — М., 1994.
18. Унамуно Мигель де. О трагическом чувстве жизни. К., 1997.
19. Фейербах Л. История философии. М., 1974. Т.1.
20. Франк С.Л. Реальность и человек // Франк С.Л. С нами Бог. М., 2002.
21. Шестов Лев. Афины и Иерусалим. М., 2001.
22. Brunner A. Der Stufenbau der Welt. Ontologische Untersuchungen über Person, Leben, Stoff. — München, 1950.
23. Diemer A. Einführung in die Ontologie. — Köln, 1963.
24. Diemer A. Grundkurs der Philosophie. — Köln, 1960.
25. Lotz, I. Die Identität von Geist und Sein. — Roma, 1972.
26. Stegmüller, W. Das Universalien-Problem, — Darmstadt, 1978.
27. Weissmar, B. Ontologie. — 2-te Aufl. — Stuttgart. — 1991.